

SEESTEISIÄ SIIRTYMIÄ JA OIVAA ODOTTELUA

IDEAKIRJANEN MUSIIKIN KÄYTTÖÖN SIIRTYMÄ- JA
ODOTUSTILANTEISSA

TEKSTI: JENNA KORHONEN

KUVAT: JUSTIS VIVOLIN JA PIXABAY, KUVIEN MUOKKAUS: JUSTIS VIVOLIN

Esipuhe.....	2
Musiikillisia siirtymiä soivan päivän avulla.....	3
Soiva päivä.....	3
Monipuolista äänenkäyttöä, laulua ja lorua	4
Puuskun ja puhallan	4
Äänimittari	5
Lapset soittimena	6
Taidetta ilmassa	7
Hyönteiset ja kehonosat	9
Etanan sääennustus.....	10
Tarkkaa kuuntelua	12
Mitä päiväkodista kuuluu?	12
Toista mitä kuulet	12
Rytmi- ja ääniviesti	13
Liikettä ja hienomotoriikkaa.....	14
Sormet moikkaa	14
Aporata sormista	15
Venytellään	16
Liikkuen ja äännellen.....	16
Rytmejä ja kehosoittoa.....	17
Kehosoitto-orkesteri	17
Puetaan tai riisutaan rytmitellen	18
Ohjeet taputtaen.....	18

Esipuhe

Parahin varhaiskasvatuksen työntekijä,

Tämä ideakirjanen on syntynyt Metropolia Ammattikorkeakoulun opinnäytetyöni tuotteena. Opinnäytetyöni käsittelee musiikin käyttöä päiväkodin siirtymä- ja odotustilanteissa.

Musiikillisen ilmaisun muotoja on monia. Näitä ovat laulaminen, soittaminen, liikunta, kuuntelu ja niin sanottu taideintegraatio eli muiden taiteiden yhdistäminen musiikkiin. Laulun alle mahtuvat puhe, loruttelu, äänenkäyttö ja oma ääni. Soitto koskee niin kehosoittoa, erilaista rytmittelyä kuin varsinaista instrumenttien soittoa.

Ideakirjaseen olen kirjannut harjoituksia, joita olen jo käyttänyt varhaiskasvatuksen opettajan työssäni sekä täysin uusia harjoituksia. Harjoitukset olen halunnut mieltää mahdollisimman helposti toteutettaviksi, matalan kynnyksen toiminnaksi. Harjoituksiin ei tarvita erillistä välineistöä, kuten soittimia, eikä työntekijän tarvitse olla millään lailla musikaalinen. Ainut poikkeus välineistön käytössä on ensimmäinen harjoitus soivasta päivästä, jossa tarvitaan jokin laite, esimerkiksi puhelin tai cd-soitin, josta musiikki soittaa.

Harjoituksissa käytetään paljon kehoa, hienomotoriikkaa, omaa ääntä, kuuntelua ja keksimistä. Harjoitusten otsikon alle olen kertonut, mitä musiikin ilmaisukanavaa harjoituksessa käytetään ja onko harjoitus tarkoitettu virittäytymiseen, keskittymisen tukemiseen vai rauhoittumiseen. Jokaisen harjoituksen voi tilanteesta riippuen tehdä eri nopeuksilla ja äänenvoimakkuuksilla.

Harjoituksia ei tarkoituksella ole jaoteltu valmiiksi eri ikäryhmille, vaan ryhmän omat varhaiskasvattajat saavat soveltaa harjoituksia omalle ryhmälle sopiviksi.

Toivon, että pieni ideakirjaseni antaisi sinulle rohkeutta, hyvä varhaiskasvattaja, käyttää ennakkoluulottomasti ja kekseliäästi musiikin ilmaisun monia muotoja työssäsi.

Helsingissä 16.5.2022

Jenna Korhonen

Musiikillisia siirtymiä soivan päivän avulla

Soiva päivä

Kuuntelu

Virittäytyminen, keskittymisen tukeminen

Tämä harjoitus koskee koko päiväkotipäivää ja voidaan toteuttaa pikkuhiljaa. Voit aluksi valita tietyn musiikin, laulun tai instrumentaalikappaleen, muutamaan päivän siirtymätilanteeseen esimerkiksi siivouslaulun siivoamiseen tai oman kappaleen päiväpiiriin siirtymiseen. Kun lapset alkavat tottua, mitä tietty musiikki tarkoittaa, voi musiikillisia signaaleja lisätä esimerkiksi unille siirtymiseen, uloslähtöön jne. Harjoitus on todettu toimivaksi omassa työssä ja ollut käytössä koko toimintavuoden. Erilliset kappaleet olivat tällöin siivoukselle, päiväpiiriin siirtymiselle, ruokapöydästä riisumiseen menolle ja lepohuoneeseen siirtymiselle. Kappaleiden tunnelmat virittivät lapsia juuri oikeaan vireystilaan ja tunnelmaan. Soiva päivä rohkaisee aktiiviseen kuunteluun ja muuttaa musiikin lapsen päässä viestiksi seuraavasta toiminnasta.

Monipuolista äänenkäyttöä, laulua ja lorua

Puuskun ja puhallan

Äänenkäyttö

Keskittymisen tukeminen

Aikuisen käsi on nyrkissä ja lasten pitäisi saada käsi puhaltamalla auki. Pienempää puhallusta tarvitaan, jos aikuisella onkin yksi sormi pystyssä ja se pitäisi saada varovaisilla puhalteluilla takaisin nyrkkiin piiloon. Harjoituksen voi toteuttaa myös niin, että lapsi pitää itse kättä nyrkissä ja nyrkkiin puhalletaan pikkuhiljaa niin, että joka puhalluksella nousee yksi sormi pystyyn, kunnes koko käsi on valmis.

Äänimittari

Kuuntelu, laulu/äänenkäyttö

Keskittymisen tukeminen

Harjoituksen voi tehdä joko lapsille tutun laulun tai ennalta sovitun äänen tai ääntelyn avulla. Idea on, että aikuinen muodostaa käsivarresta ja etu- ja keskisormesta äänimittarin. Kun äänimittarin sormet menevät käsivartta pitkin ylös, valittu laulu tai ääntely kasvaa ja kun taas alaspäin, se hiljenee.

Lapset soittimena

Soitto, äänenkäyttö

Virittäytyminen, keskittymisen tukeminen

Lapsi keksii itselleen oman äänen, minkä päästää, kun aikuinen koskettaa lasta eli ”soittaa” soitinta. Ääni voi olla mikä tahansa suusta lähtevä tai kehoon soitettu. Jos oman soittimen äänen muistaminen tuntuu hankalalta, voidaan aluksi sopia kaikille sama ääni, minkä soitin päästää aikuisen koskettaessa lasta esimerkiksi pääläestä.

Taidetta ilmassa

Kuuntelu, laulu/äänenkäyttö

Keskittymisen tukeminen, rauhoittuminen

Harjoituksessa on tarkoitus tehdä taideteosta ilmaan erilaisilla käsistä muodostetuilla työvälineillä: etusormi on kynä, kaksi sormea esimerkiksi etu – ja keskisormi ovat pieni suti, koko käsi on iso suti, nyrkki on maalaussieni. Eri työvälineille voidaan lasten kanssa sopia eri äänet, jotka kuvaavat työvälineen kokoa ja tapaa tehdä. Lopuksi lapsilta voi kysyä, millainen taideteos ilmaan syntyi.

1. Kynästä kuuluu viuh viuh tai pientä, pitkään jatkuvaa puhaltelua.

2. Pienestä pensselistä kuuluu s- kirjaimen avulla tehtyä pitkää ääntä, ssss.

3. Koko käden isosta sudista kuuluu kovempaa suhinaa, shhh.

4. Maalaussienestä kuuluu maiskuttelua.

Eri tapoja maalata ilmaan voi kokeilla myös seuraavien sanojen avulla, jotka sopivat Tuiki, tuiki tähtösen melodiaan. Voit myös vain lorutella laulun sanat:

*”Ilmaan tässä taiteilen, sormella mä piirtelen. Viih viih siitä kuuluu vaan, ääriiviivat piirros saa,
Ilmaan tässä taiteilen, sormella mä piirtelen.*

*Ilmaan tässä taiteilen, pensselillä maalailen. Sss, sss siitä kuuluu vaan, värin kauniin piirros saa.
Ilmaan tässä taiteilen, pensselillä maalailen.*

*Ilmaan tässä taiteilen, sudilla mä suhailen. Shh, shh siitä kuuluu vaan värin kauniin piirros saa. Ilmaan
tässä taiteilen, sudilla mä suhailen.*

*Ilmaan tässä taiteilen, sienen suuren kastelen. Maisk, maisk siitä kuuluu vaan, viimeistelyn piirros saa.
Ilmaan tässä taiteilen, sienen suuren kastelen.”*

san. Jenna Korhonen

Hyönteiset ja kehonosat

Laulu, laululeikki

Virittäytyminen

”Napataan” hyönteinen esimerkiksi kärpänen, perhonen tai hyttynen kiinni ilmasta ja pidetään sitä kiinni etusormen ja peukalon avulla. Mietitään, millaista ääntä se päästää lentäessään ja aletaan lorutella tai laulaa:

*”Kärpänen/perhonen/hyttynen lensi polvelle, polvelle, polvelle
kärpänen/perhonen/hyttynen lensi polvelle, polvelle ja...”*

Ja-sanan kohdalla lapset saavat keksiä mihin kehonosaan valittu hyönteinen seuraavaksi lentää ihmettelemään.

Etanan sääennustus

Laulu, laululeikki

Virittäytyminen

Lauletaan tai lorutellaan:

"Etana, etana näytä sarves. Onko huomenna pouta?"

Kukin lapsi saa vuorollaan kertoa, ennustaako etana sadetta vai aurinkoa. Jos on aurinkoista, lorutellaan tai lauletaan ja piirretään samalla isoa aurinkoa ilmaan:

"Aurinko, aurinko, korkealla taivahalla loistaa jo!"

Jos taas sataa, lorutellaan tai lauletaan ja tehdään käsillä sadepisaroita ilmaan.

"Sataa sataa ropisee, sataa sataa ropisee!"

Toimintaa voi tehdä myös tilanteesta riippuen niin, että lapset piirtävät säätilan toistensa selkään, lattialle tai pöydässä istuessaan piirtävät auringon ja ropistelevat sateen ääntä pöytään.

Tarkkaa kuuntelua

Mitä päiväkodista kuuluu?

Kuuntelu

Rauhoittuminen, keskittymisen tukeminen

Tässä vaaditaan tarkkoja korvia. Kuunnellaan mitä eri ääniä päiväkodista kuuluu joko niin, että kaikki kuuntelevat hetken ja tämän jälkeen vuorollaan kertovat, mitä ovat kuulleet. Harjoituksen voi toteuttaa myös niin, että jokainen on vuorollaan pääkuuntelija ja kertoo kuunteluvuoronsa jälkeen, mitä kaikkea kuuli.

Toista mitä kuulet

Kuuntelu, soitto, laulu/äänenkäyttö

Virittäytyminen, keskittymisen tukeminen

Aikuinen taputtaa käsillään tai kehoon jonkin lyhyen rytmin tai päästää jotain ääntä joko laulaen, päristäen, sihisten jne. Lasten tehtävä on kuunnella ja toistaa sama perässä. Kun toiminta alkaa olla tuttu, myös lapset voivat kukin vuorollaan tehdä haluamansa äänen ja muu ryhmä toistaa sen aikuisen kanssa perässä. Lapsilta voi lisäksi kysyä, montako osaa ääniviestissä oli, esimerkiksi montako taputusta tai äännähtelyä lapset kuulivat. Tällöin kuuntelua saadaan vieläkin aktiivisemmaksi ja mukaan saadaan laskeminen.

Rytmi- ja ääniviesti

Kuuntelu, soitto

Keskittymisen tukeminen

Tämän harjoituksen voi toteuttaa jonossa odotellessa tai piirissä, jos se odottelun tai siirtymän puitteissa on mahdollista. Toiminnan voi tehdä kolmella tavalla:

1. Lähetetään taputtaen rytmiviesti eteenpäin seuraavalle. Aikuinen voi aloittaa esimerkiksi yhdestä taputuksesta, jonka antaa eteenpäin ja viestin pitäisi pysyä samana koko ketjun ajan.
2. Pidetään kädestä ja lähetetään signaali kättä puristaen eteenpäin.
3. Lähetetään eteenpäin ääniviesti esimerkiksi yksi ”shh” ja tämän viestin pitäisi pysyä samana koko ketjun ajan

Liikettä ja hienomotoriikkaa

Sormet moikkaa

Loruttelu

Keskittymisen tukeminen, rauhoittuminen

Laitetaan kädet vastakkain ja jokainen sormi tervehtii vastakkaista sormea vuorotellen alkaen peukaloista. Haastetta voi saada siten, että sormet ”halaavatkin” toisiaan eli menevät ristiin.

”Peukalot puskee, etusormet esittäytyy, keskisormet kumartaa, nimettömät niiaa, pikkusormet pussaa” san. Jenna Korhonen

Ajorata sormista

Laulu/äänenkäyttö, loruttelu

Rauhoittuminen, keskittymisen tukeminen

Toinen käsi on "ajorata" ja toisen käden etusormi on esimerkiksi auto/juna/ambulanssi jne. Lapset voivat itse myös keksiä, mikä kulkuväline milloinkin menee ajorataa ylös-alas. Etusormi kulkee käden sormien muodostamaa rataa pitkin. Rataa voi kulkea joko pelkällä ajoradan äänellä, laulun tai lorun avulla. Lisäjännitystä tuo, jos ääni, laulu tai loru voimistuu, kun sormea ajetaan ylöspäin ja hiljenee, kun sormea mennään alaspäin. Muistakaa vaihtaa käsiä välillä. Ihan pienillä aikuinen voi "ajaa" lapsen sormia pitkin.

Venytellään

Kuuntelu, äänenkäyttö, liikunta

Keskittymisen tukeminen

Seistään ja venytellään äänien avulla eri suuntiin.

1. Kurkotetaan käsillä ylös ja päästetään korkea ääntä esimerkiksi piipitystä.
2. Kurkotetaan kädet varpaisiin ja päästetään matalaa ääntä. Korkealta matalalle tultaessa ääni voi myös liukua liikkeen mukana korkealta matalalle.
3. Venytetään kädet vuorotellen sivuille suhinan avulla aivan kuin painaisi jotain raskasta sivuille.
4. Ravistellaan lopuksi kädet, jalat ja peppu heilutellen ja vapaasti ääntä päästellen.

Liikkuen ja äännellen

Liikunta ja äänenkäyttö

Virittäytyminen

Harjoituksessa siirrytään paikasta toiseen esim. leikeistä jonoon, aamupiiristä syömään jne. erilaisten liikkeiden ja äänien avulla. Kaikki lapset voivat liikkua joko samalla äänellä ja liikkeellä tai ryhmän kesken voidaan jakaa pari erilaista liikkumis- ja ääntelytapaa. Tavat liikkua voivat olla esimerkiksi eri eläimistä inspiraationsa saaneita tai ryhmän kulloiseenkin teemaan sisältyviä. Vain mielikuvitus on rajana!

Esimerkkejä:

Jänishyppelyt + doing doing -ääni

Hiiren pienet askeleet + hiiren piipitys

Avaruusraketti + suhinaa

Rytmejä ja kehosoittoa

Kehosoitto-orkesteri

Soitto, laulu

Virittäytyminen

Muodostetaan lasten kanssa kehosoitto-orkesteri esimerkiksi Apinaorkesteri-laulun kahden ensimmäisen lauseen avulla. Kuunnellaan ensin, millaisia erilaisia ääniä kehosta saa:

1. Jalkabassorummut: tömistellään jalkoja vuorotellen lattiaan.
2. Reisirummut: taputetaan reisiin käsillä joko molemmilla käsillä yhtä aikaa tai vuorokäsin.
3. Vatsaguiro: suhistellaan vatsaan vuorokäsin ylös ja alas
4. Sormikapulat: muodostetaan joko etusormista tai etu -ja keskisormista sormikapulat joita soitetaan yhteen.

Laulua voi laulaa neljä kertaa eri kehosoitto- soittaen. Viidennellä kerralla lapset saavat esimerkiksi päättää, mitä kehosoittoa yllä olevista soittavat. Laulun sanat voi myös vain lorutella tai vaihtoehtoisesti harjoituksen voi tehdä pelkästään soitto- ja kuunteluharjoituksena.

”Apinaorkesteri aarniometsän suojassa harjoitteli

Apinaorkesteri hetken aikaa meitä viihdytti.”

san. J. Karjalainen

Puetaan tai riisutaan rytmitellen

Soitto, puhe

Keskittymisen tukeminen

Harjoituksessa taputetaan tavuttaen puettavan tai riisuttavan vaatekappaleen nimi esimerkiksi suk-ka. Samalla sanojen tavutus tulee tutuksi. Lasten taitotasosta riippuen voidaan aloittaa ensin joko yhdestä vaatekappaleesta tai taputtaa kerralla useampi.

Ohjeet taputtaen

Soitto, puhe

Keskittymisen tukeminen

Päivän siirtymien yksinkertaiset ohjeet voi pelkän puheen sijasta taputtaa esimerkiksi ”tule jonoon” tai ”pese kädet”. Kun tätä on toistettu jonkin aikaa, lapset alkavat tulla mukaan ohjeiden taputtamiseen. Näin taputtelusta voi tulla yhteinen, lyhyt ja hauska soittohetki.